

סיכום שנה מגפת הקורונה בחברה הערבית

30/6/2021

ועדה לענייני החברה הערבית בכנסת
ממונה קורונה חברה ערבית במגן ישראל, לשעבר

מצב הבריאות של החברה הערבית בישראל

משרד
הבריאות

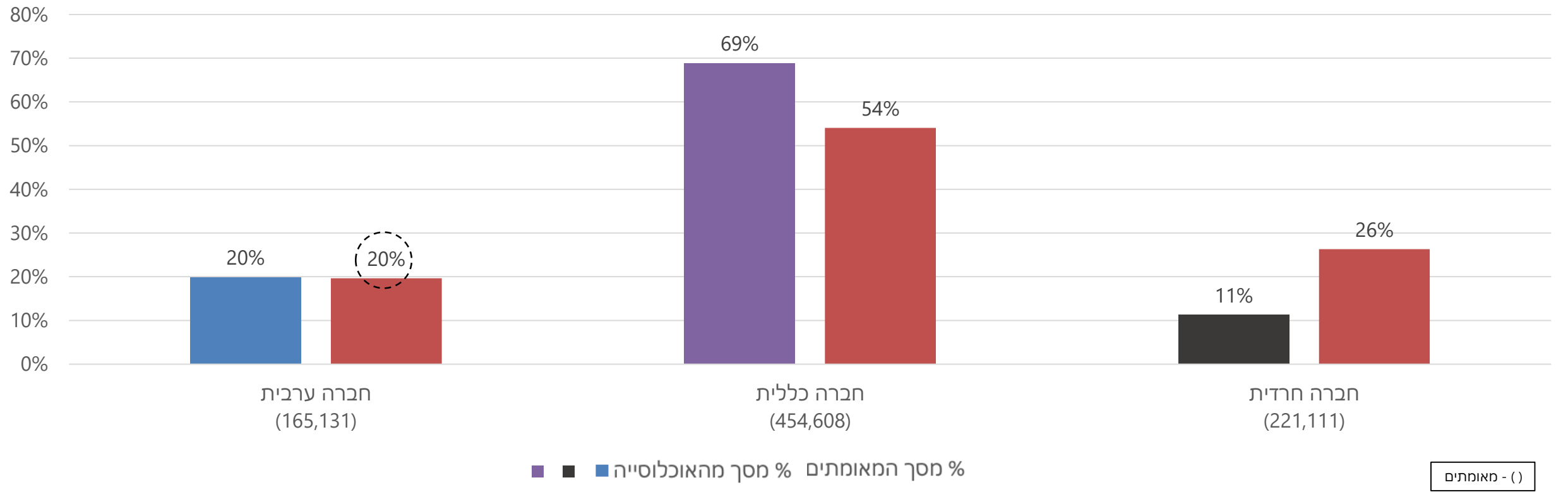
החברה הערבית הגיעה למגפת הקורונה במצב בריאותי ירוד בהשוואה לזה של החברה הכללית בארץ.

חברה ערבית	חברה יהודית	מדד
76.5	81.2	תוחלת חיים גברים
80.9	84.6	תוחלת חיים נשים
54%	46%	השמנה
40%	19%	סכרת נשים בגיל +65
38%	23%	עישון גברים בגיל +21
28%	56%	פעילות גופנית

מאומתים

לאורך כלל המגפה, **התחלואה** בחברה הערבית **תאמה לשיעורה באוכלוסייה** (20%), ואילו התחלואה בחברה החרדית תפסה נפח גדול משיעורה באוכלוסייה (26%), והחברה הכללית תפסה נפח קטן משיעורה באוכלוסייה (54%).

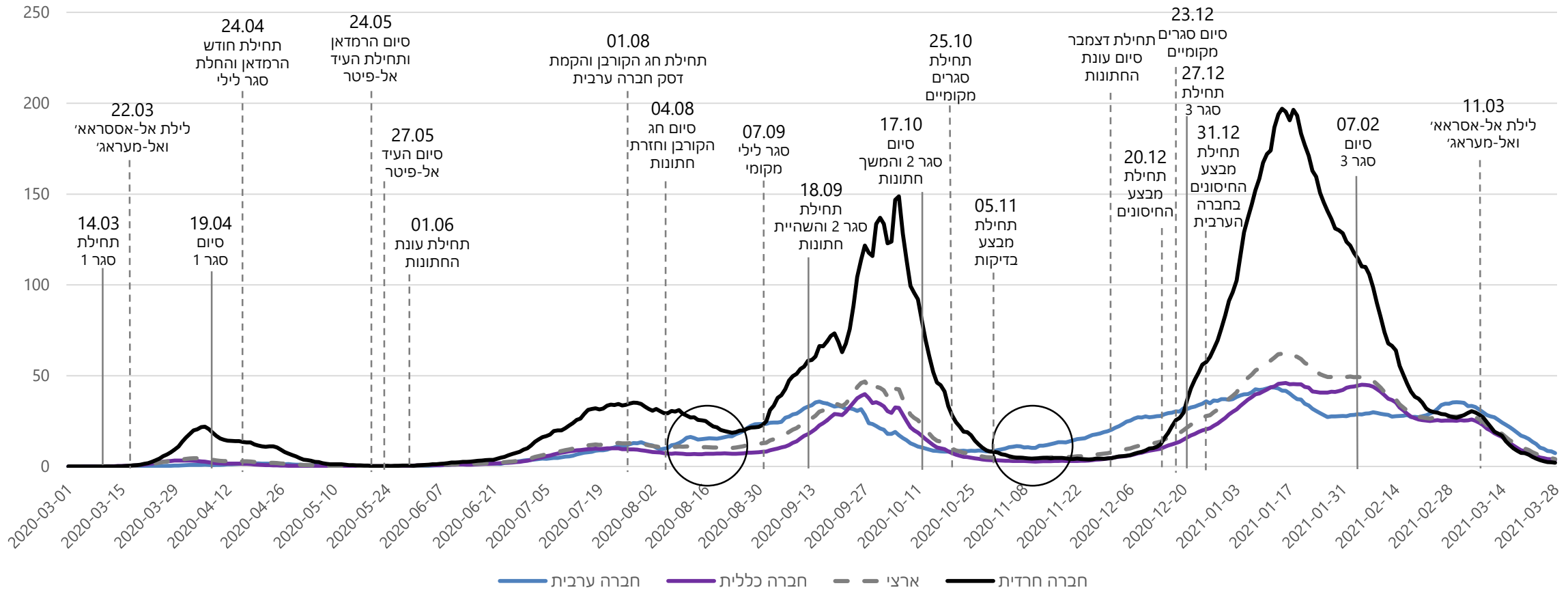
% מאומתים מכמות המאומתים הארצית בחתך מגזרי

מגמת מאומתים

חברה	חברה ערבית	חברה כללית	חברה חרדית
% מסך המאומתים	20%	54%	26%
% מסך האוכלוסייה	20%	69%	11%

כמות מאומתים שבועית ל-10,000 בחתך מגזרי

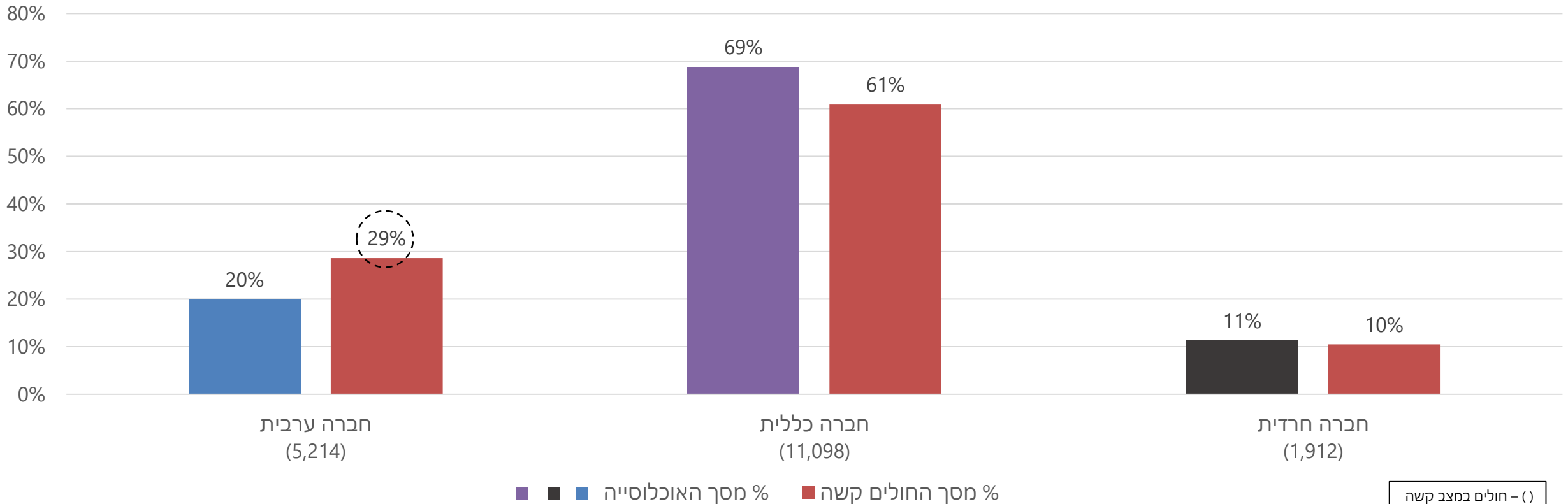

לאורך המגפה, כמות המאומתים היחסית בחברה הערבית דומה לזו שבחברה הכללית ורחוקה מזו שבחברה החרדית. עם זאת, בנקודות הזמן המודגשות החלה מגמת עלייה בחברה הערבית מוקדם יותר מאשר בחברה הכללית, ככה"נ בעקבות קיום חתונות, בתי אבל, וטיסות לטורקיה בניגוד להנחיות. להבנתנו, העלייה שלא במסגרת המגמות הארציות הובילה לשיח ציבורי מוטעה לפיו לחברה הערבית נתח גדול יחסית מכלל התחלואה בארץ.

תחלואה קשה

על אף שכלל התחלואה בחברה הערבית תאמה לשיעורה באוכלוסייה, נראה כי **מתוך סך התחלואה הקשה בארץ שיעורה היה גבוה משמעותית** מחלקה היחסי באוכלוסייה (29%).

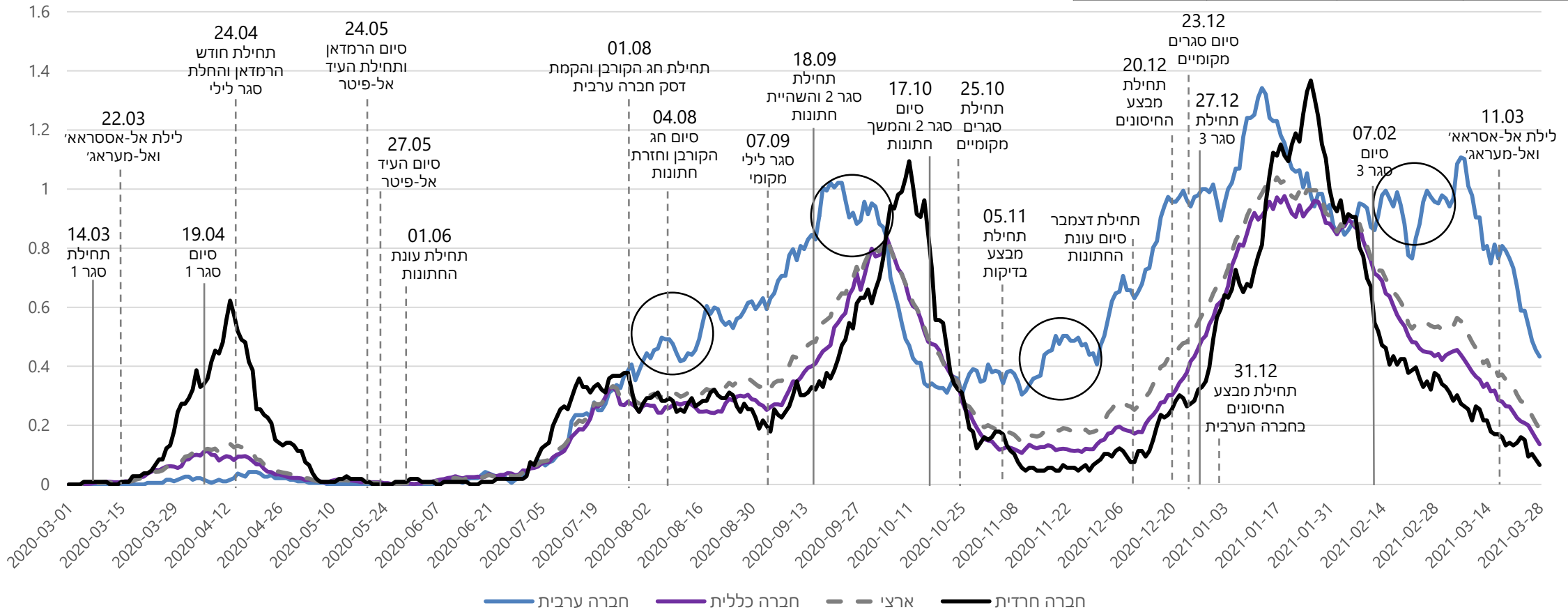
% חולים קשה מכמות החולים קשה הארצית בחתך מגזרי

מגמת חולים קשה

חולים חדשים במצב קשה ל-10,000 בחתך מגזרי

חברה	חברה ערבית	חברה כללית	חברה חרדית
% מסך החולים קשה	30%	59%	11%
% מסך האוכלוסייה	20%	69%	11%

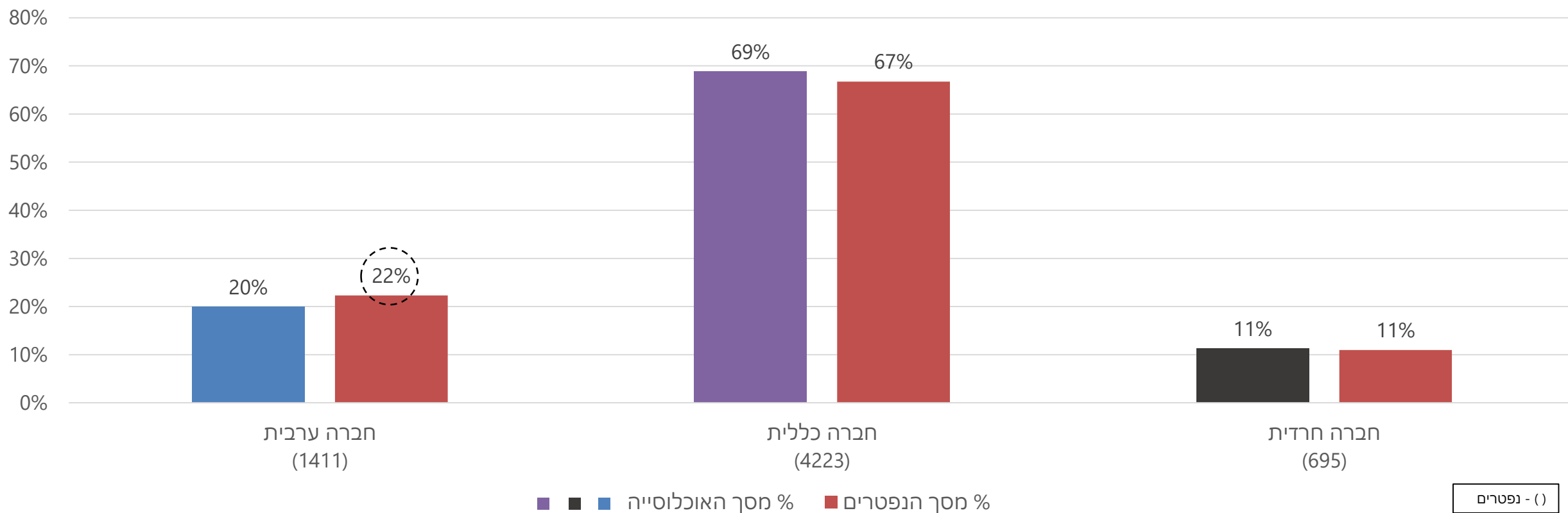
הכמות היחסית של החולים במצב קשה בחברה הערבית הייתה הגבוהה ביותר בארץ לאורך המגפה, וכן הייתה דומיננטית בגילים צעירים יותר בהשוואה ליתר החברות. תופעה זו מוסברת בחלקה על ידי הרקע הבריאותי הירוד בחברה הערבית; הפנייה המאוחרת יחסית לטיפול רפואי; והנגישות הפחותה לשירותי הבריאות. עם זאת, **השיעור הגבוה של חולים במצב קשה לא היתרגם לתמותה בשיעורים חריגים**, ושיעור התמותה בחברה הערבית נותר נמוך תואם לחלקה באוכלוסייה.

תמותה

על אף שהחברה הערבית תפסה נפח ניכר מכלל התחלואה הקשה, נראה כי **שיעור התמותה שלה קרוב לשיעורה באוכלוסייה (22%)**, זאת להבנתנו בין היתר, מפני שהתחלואה הקשה בחברה הייתה **דומיננטית בגילים צעירים** יותר מביתר החברות.

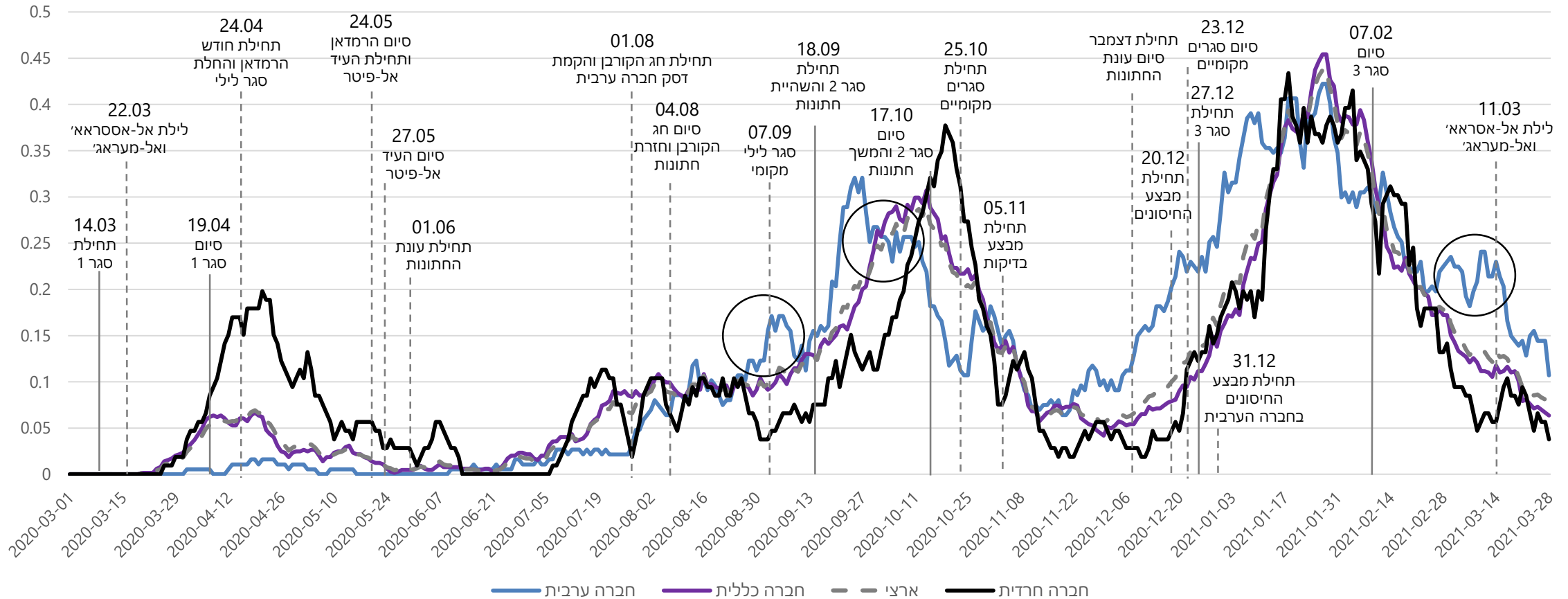
% נפטרים מכמות הנפטרים הארצית בחתך מגזרי

מגמת נפטרים

חברה	חברה ערבית	חברה כללית	חברה חרדית
% מסך הנפטרים	22%	67%	11%
% מסך האוכלוסייה	20%	69%	11%

כמות נפטרים שבועית ל-10,000 בחתך מגזרי

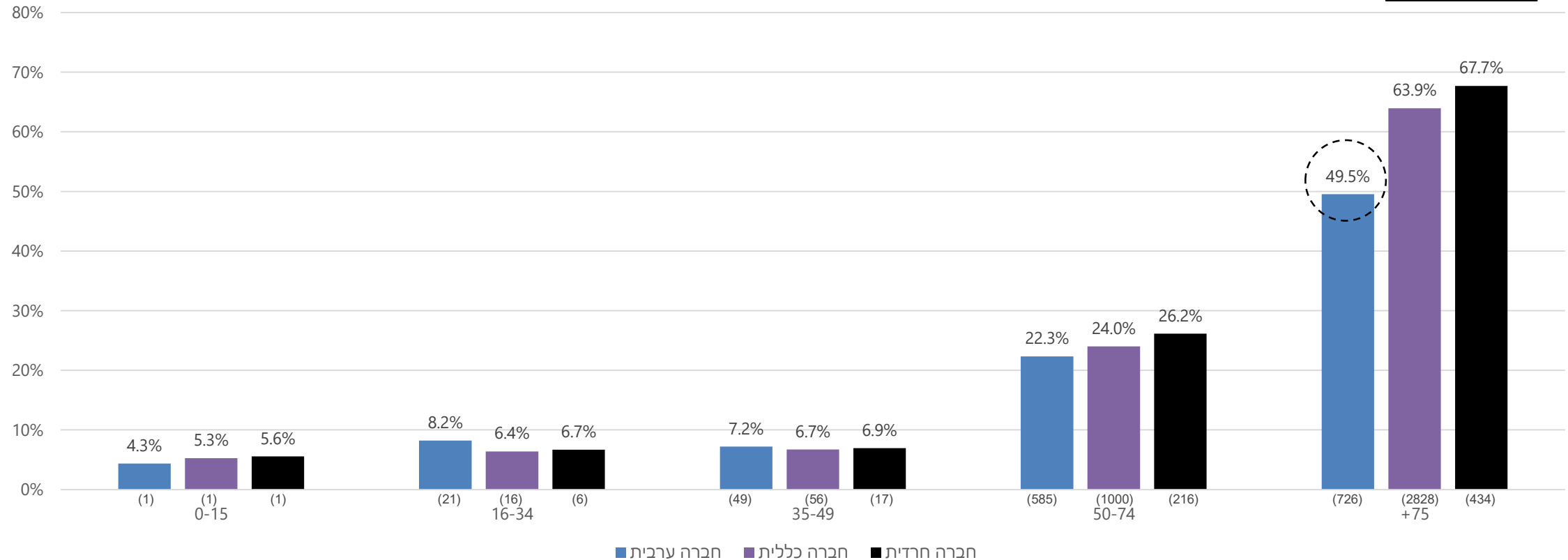

הכמות היחסית של הנפטרים **בחברה הערבית גבוה מעט משיעורה באוכלוסייה**, וייתכן שהושפע מהרקע הבריאותי הירוד של החברה הערבית, הנטייה לפנות בשלב מאוחר יחסית לטיפול רפואי, והנגישות הלקויה לשירותי הבריאות.

נפטרים מתוך חולים קשה

אחוז נפטרים מחולים קשים לפי גיל בחתך מגזרי

(-) - כמות הנפטרים

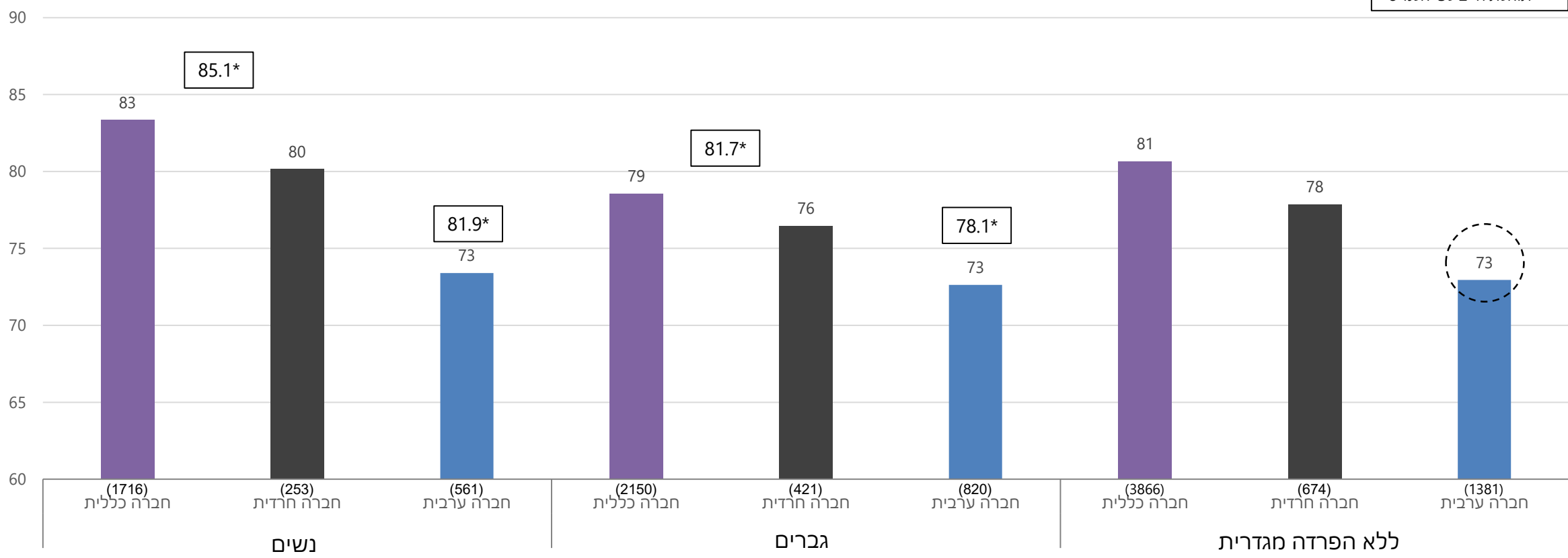
בקבוצות הגיל המבוגרות ובפרט בגיל 75 ומעלה, שיעור הנפטרים מתוך החולים במצב קשה נמוך משמעותית בחברה הערבית מהשיעור בשאר החברות, זאת מפני שהרכב הגילים בקבוצות הגיל המבוגרות (50-74 ו-75+) בחברה הערבית צעיר יותר ובכך סיכויו לגבור על המחלה גבוה יותר.

גיל פטירה

גיל הפטירה בחברה הערבית מנגיף הקורונה נמוך משמעותית, הן מתוחלת החיים הממוצעת בחברה עצמה והן מגיל הפטירה מהנגיף בחברות האחרות. להבנתנו, הפער נובע בין היתר מהרקע הבריאותי הירוד של החברה הערבית אשר מעמיד בסיכון לתמותה מהקורונה גם את האוכלוסיות הצעירות יותר.

ממוצע גיל פטירה מקורונה בחתך מגזרי

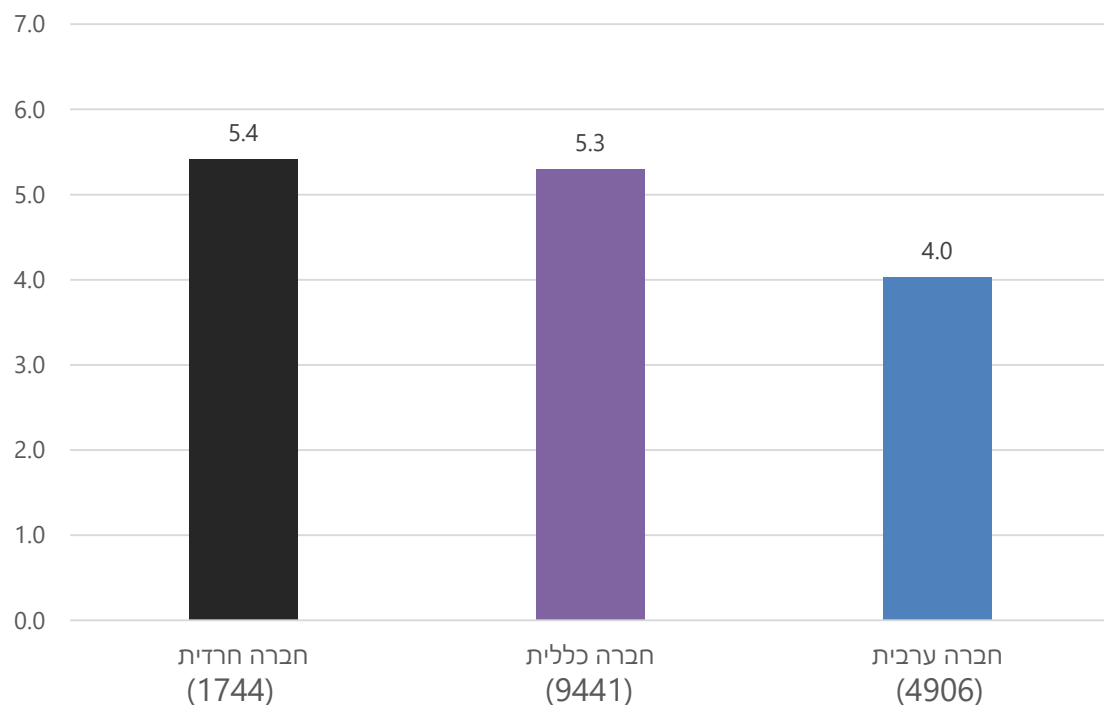
() - כמות הנפטרים
* - תוחלת חיים לפי הלמ"ס

פנייה לטיפול רפואי

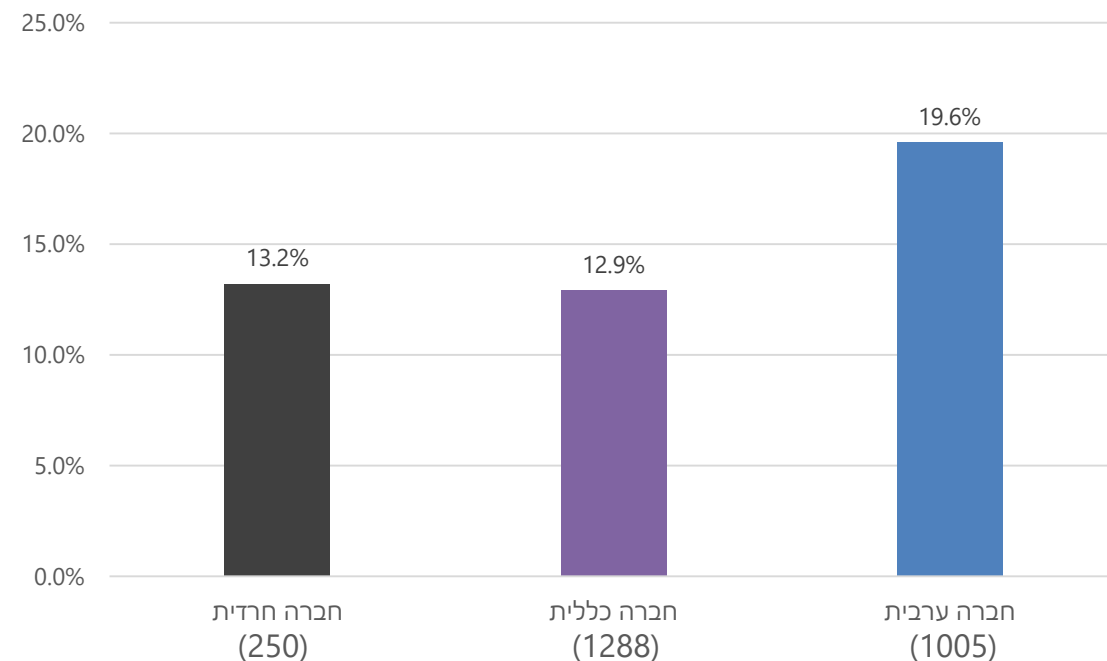
במסגרת המגפה, החברה הערבית פנתה לקבלת טיפול רפואי בשלב מאוחר יותר ובמצב חמור יותר בהשוואה לכלל האוכלוסייה. 20% מכלל החולים קשה בחברה פנו לקבלת טיפול רק עם הגעתם למצב קשה, לעומת 13% בחברה הכללית.

מספר ימים ממוצע מיום האימות לאשפוז במצב קשה בחתך מגזרי

() - חולים במצב קשה

אחוז מאומתים שהתאמתו רק עם הגעתם לבית החולים במצב קשה מתוך כל החולים במצב קשה בחתך מגזרי

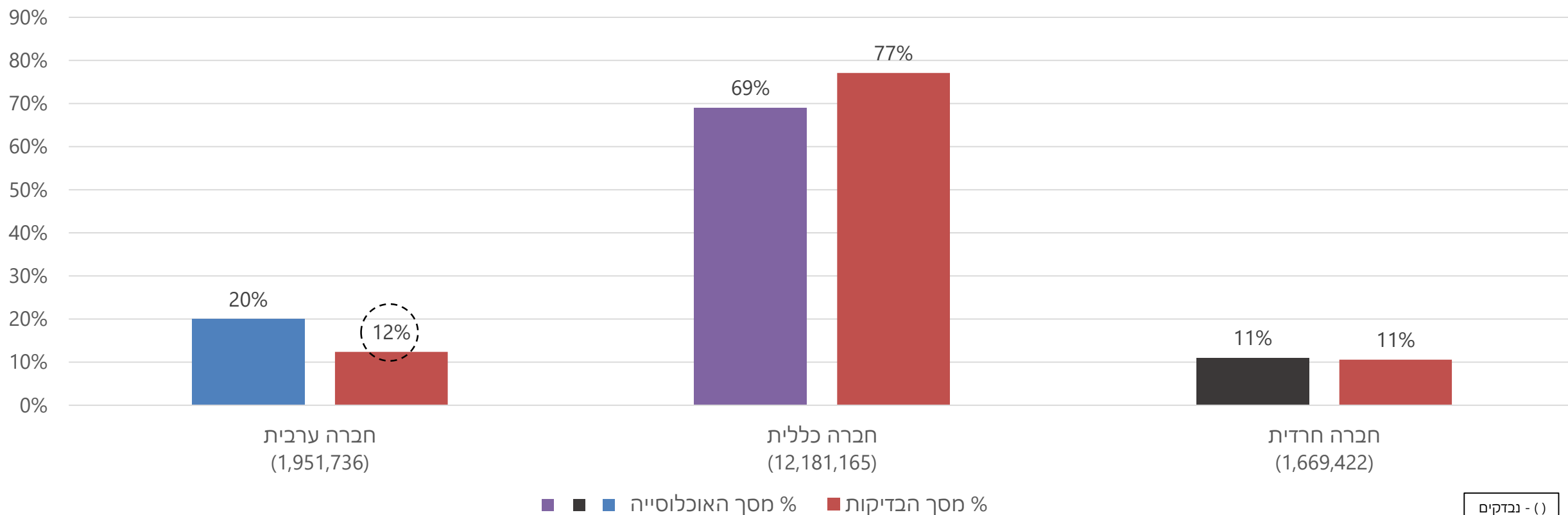

() - התאמתו במצב קשה

נבדקים

לאורך המגפה, החברה הערבית **נבדקה בשיעורים נמוכים** (12% מכלל הנבדקים בארץ) בהשוואה ליתר החברות. שיעור הנבדקים בחברה החרדית תפס נפח תואם לשיעורה באוכלוסייה (11%), ובחברה הכללית תפס נפח גדול משיעורה באוכלוסייה (77%).

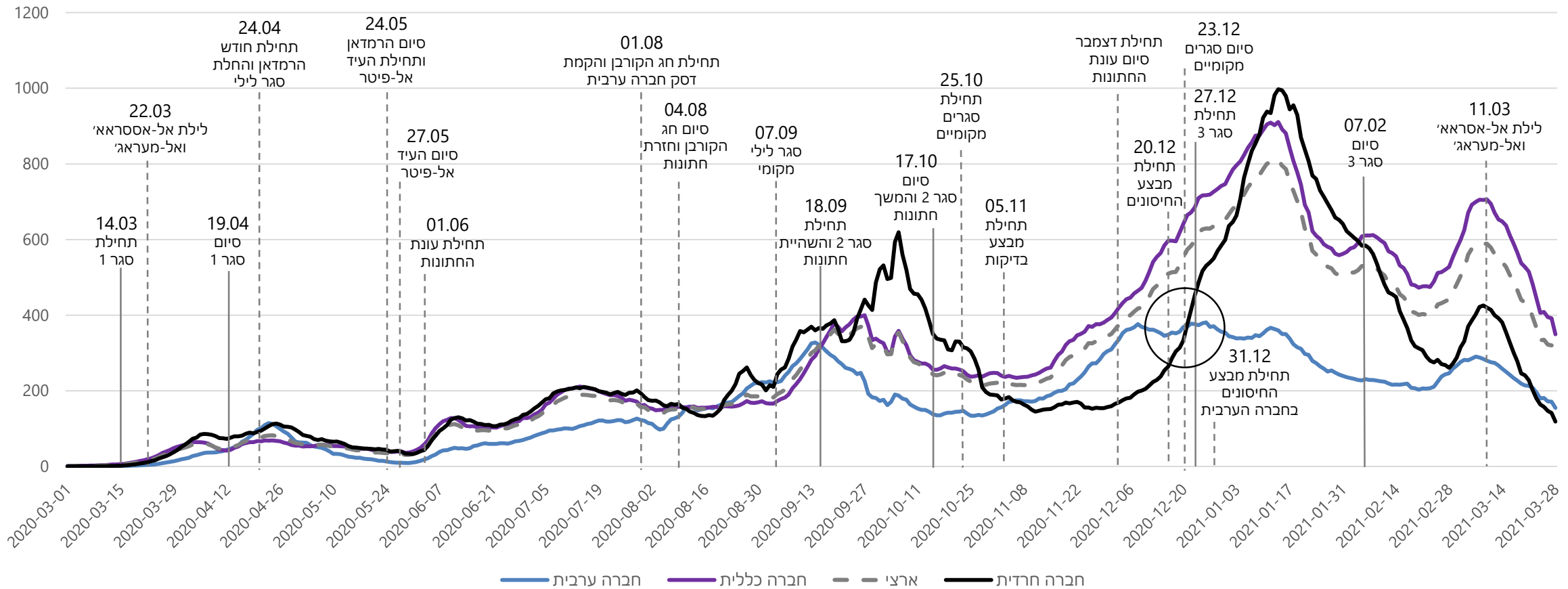
% בדיקות מכמות הבדיקות הארציות בחתך מגזרי

מגמת נבדקים

חברה	חברה ערבית	חברה כללית	חברה חרדית
% מסך הנבדקים	12%	77%	10%
% מסך האוכלוסייה	20%	69%	11%

כמות נבדקים שבועית ל-10,000 בחתך מגזרי

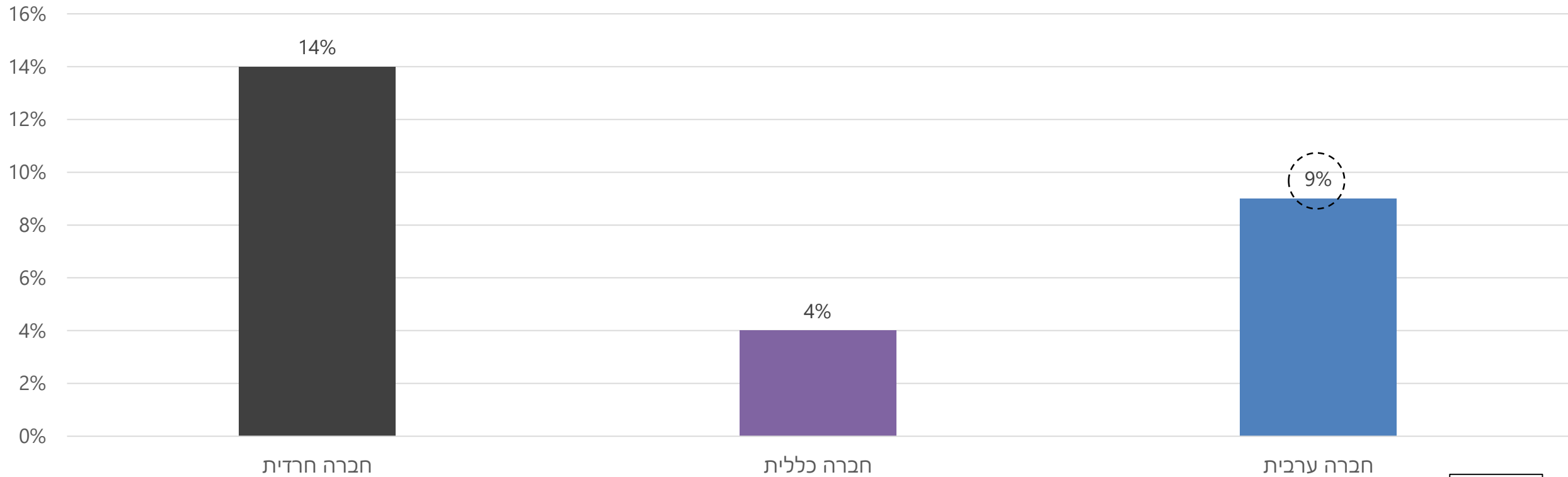

מתחילת המגפה, כמות הנבדקים בחברה הערבית נמוכה ביחס לחברות האחרות. בראייתנו, הסיבות המרכזיות לכך הן: היעדר משאבים וקשיים בהנגשתם, במיוחד בתקופות בהן התחלואה הארצית הייתה גבוהה; חוסר היענות הציבור להיבדק מסיבות שונות.

שיעור חיוביים

לאור שיעור הנבדקים הנמוך בחברה הערבית, **שיעור הבדיקות החיוביות הממוצע היה גבוה** (9%) בהשוואה לחברה הכללית (4%), ונמוך יותר בהשוואה לחברה החרדית (14%). ייתכן ששיעור זה מעיד על קיומה של תחלואה סמויה.

% ממוצע בדיקות חיוביות

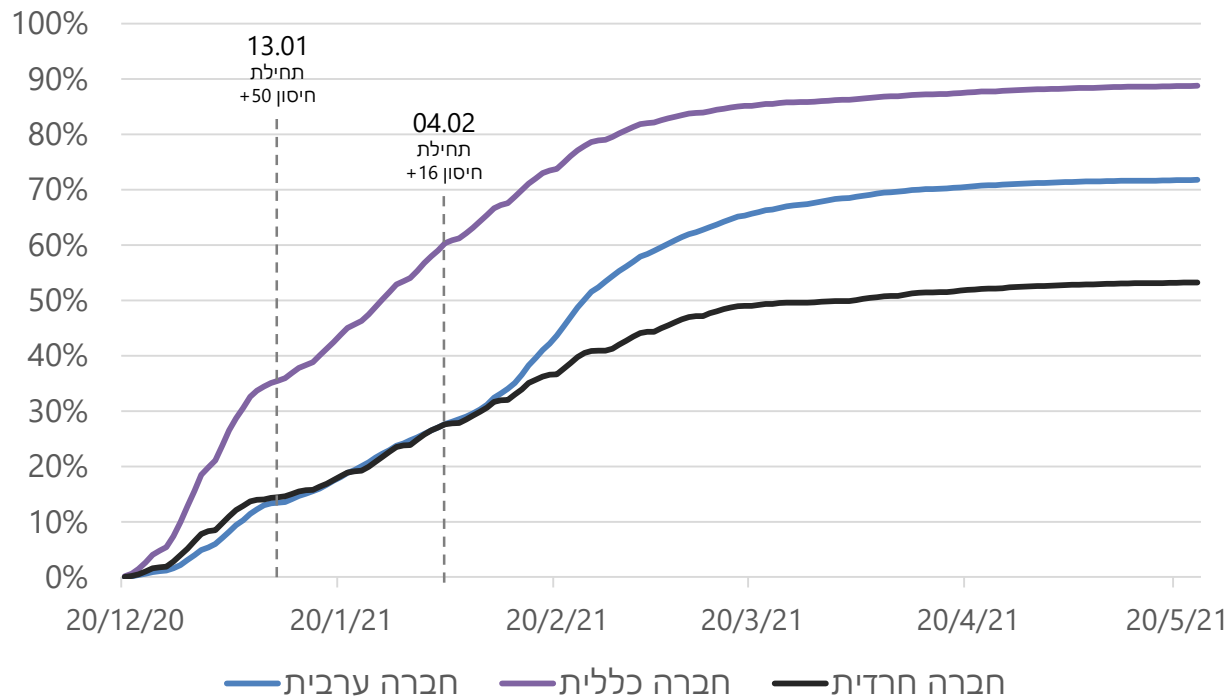

() - נבדקים

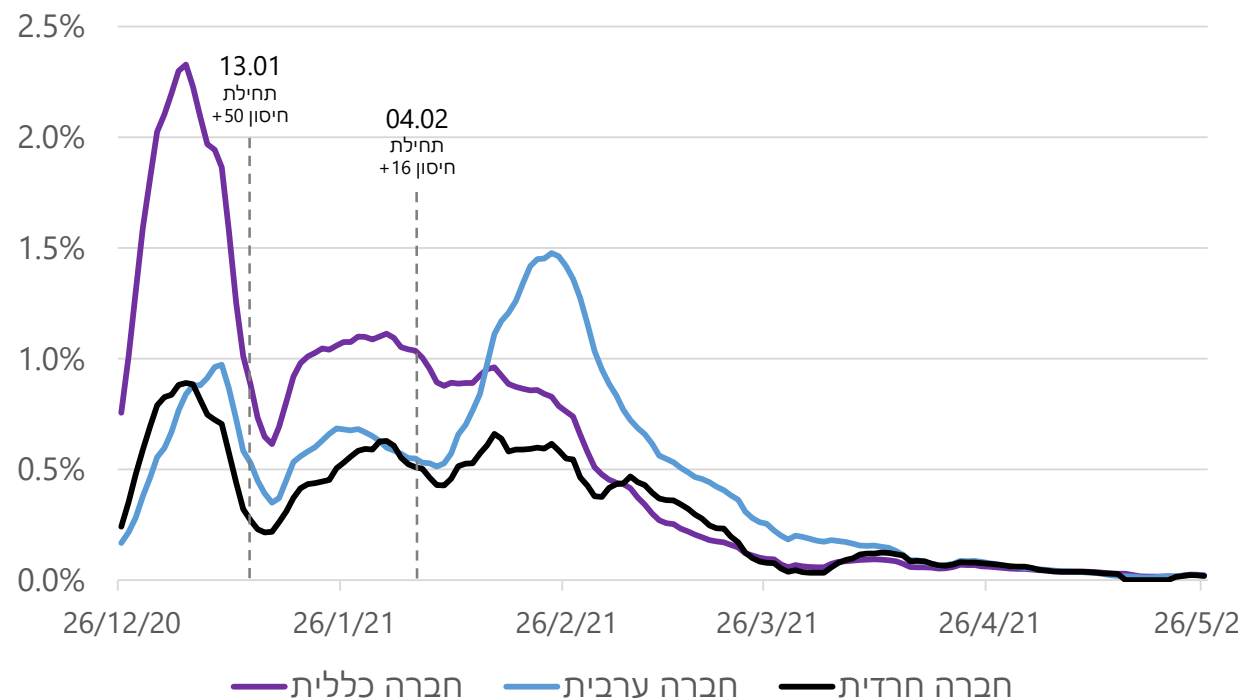
קצב ושיעור התחסנות

מבצע החיסונים החל באיחור של כשבוע בחברה הערבית, ונמשך בקצב איטי יותר מהחברה הכללית. עם זאת, במהלך אמצע-סוף פברואר חלה האצה משמעותית בקצב ההתחסנות בחברה הערבית. היום אחוז המחוסנים בגיל 16 ומעלה בחברה הערבית עומד על 72%, לעומת 89% בחברה הכללית ו-53% בחברה החרדית.

שיעור מתחסנים מצטבר בגיל +16 בחתך מגזרי

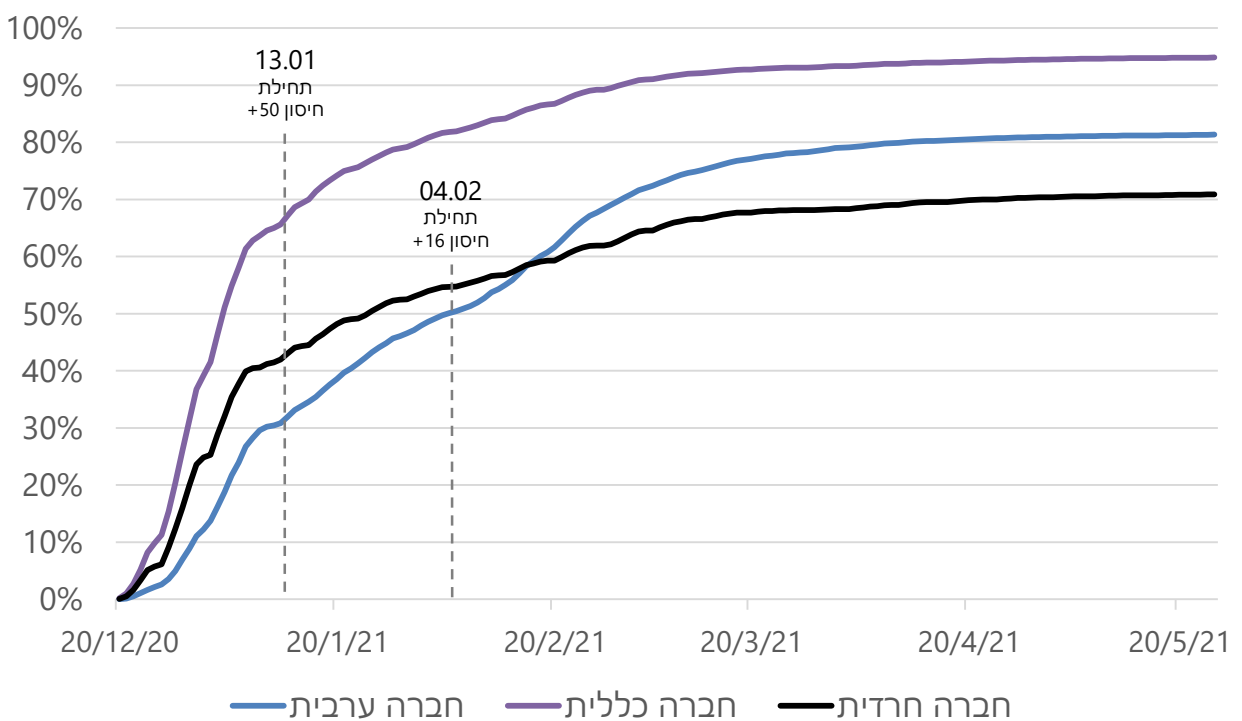
כמות מתחסנים שבועית מתוך אוכלוסייה בגיל +16 בחתך מגזרי

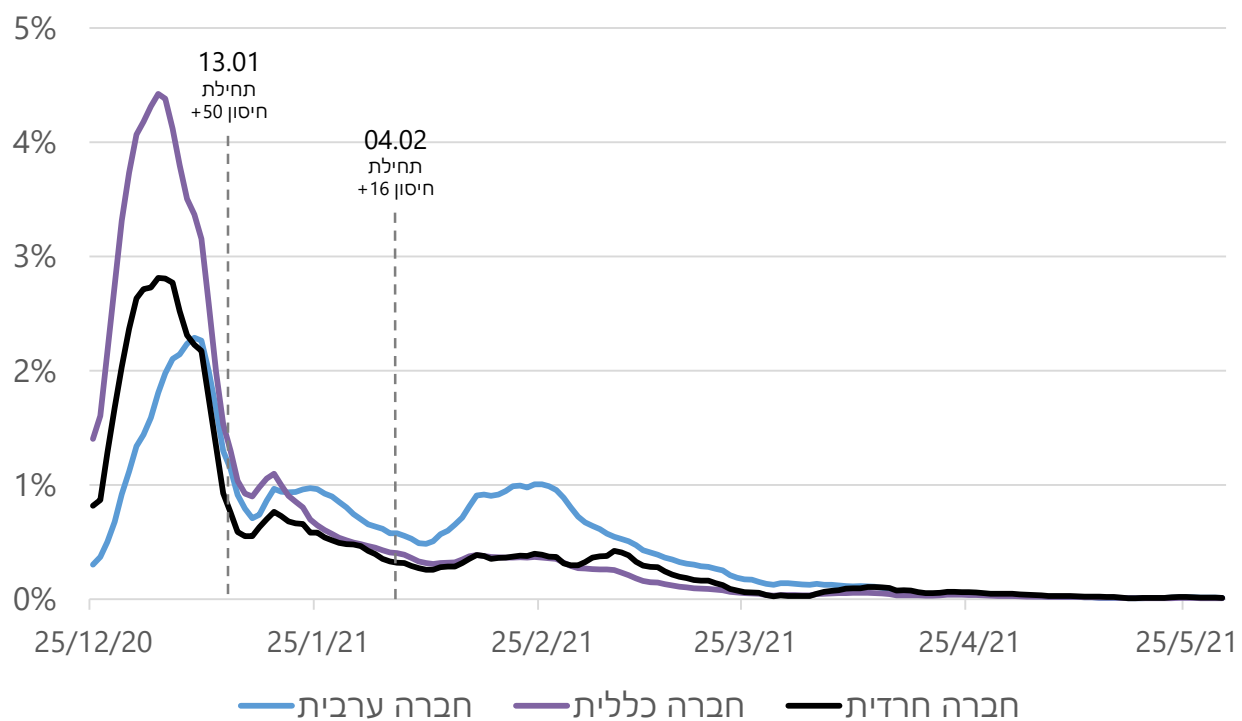
קצב ושיעור התחסנות

מבצע החיסונים החל באיחור של כשבוע בחברה הערבית, ונמשך בקצב איטי יותר מהחברה הכללית. עם זאת, במהלך אמצע-סוף פברואר חלה האצה משמעותית בקצב ההתחסנות בחברה הערבית. היום אחוז המחסנים בגיל 50 ומעלה בחברה הערבית עומד על 81%, לעומת 95% בחברה הכללית ו-71% בחברה החרדית.

שיעור מתחסנים מצטבר בגיל 50 ומעלה בחתך מגזרי

כמות מתחסנים שבועית מתוך אוכלוסייה בגיל 50+ בחתך מגזרי

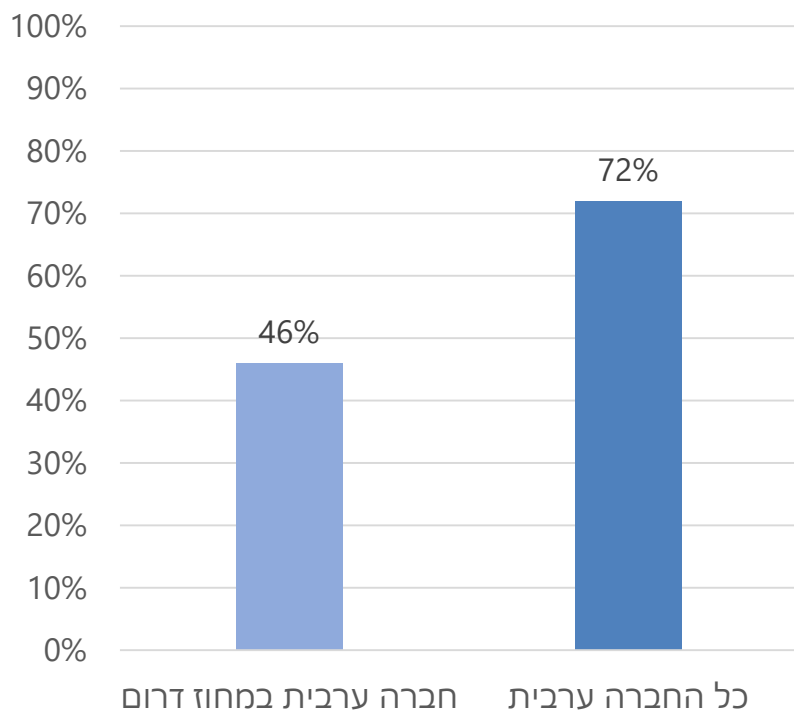

שוני בין האוכלוסיות בחברה הערבית

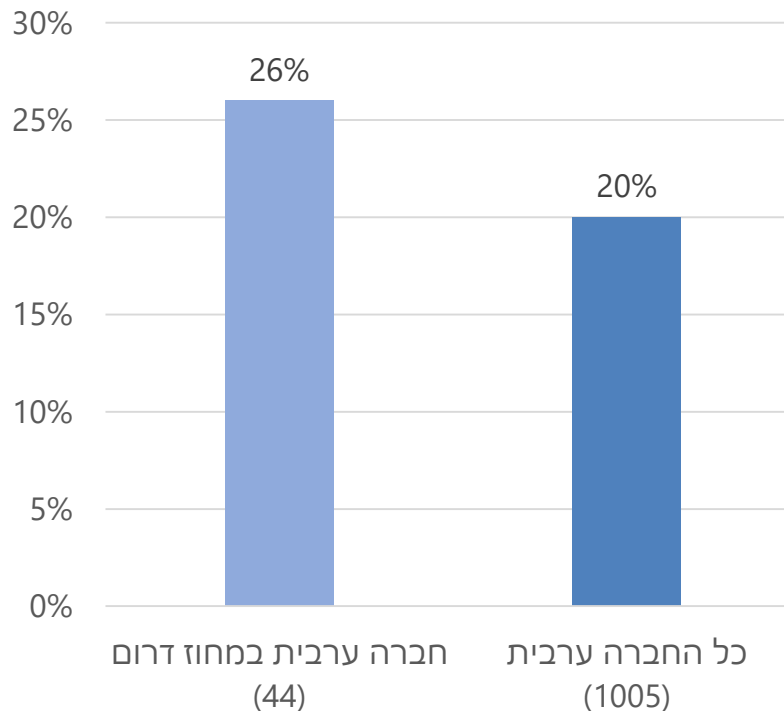

ברקע, חשוב לציין כי לאורך המגפה נראו **הבדלים משמעותיים באופן ההתנהגות ובהתמודדות של קבוצות האוכלוסייה השונות בחברה הערבית, ביניהן החברה הערבית במחוז דרום, והחברה הערבית בערים המעורבות בדגש על מזרח י"ם.**

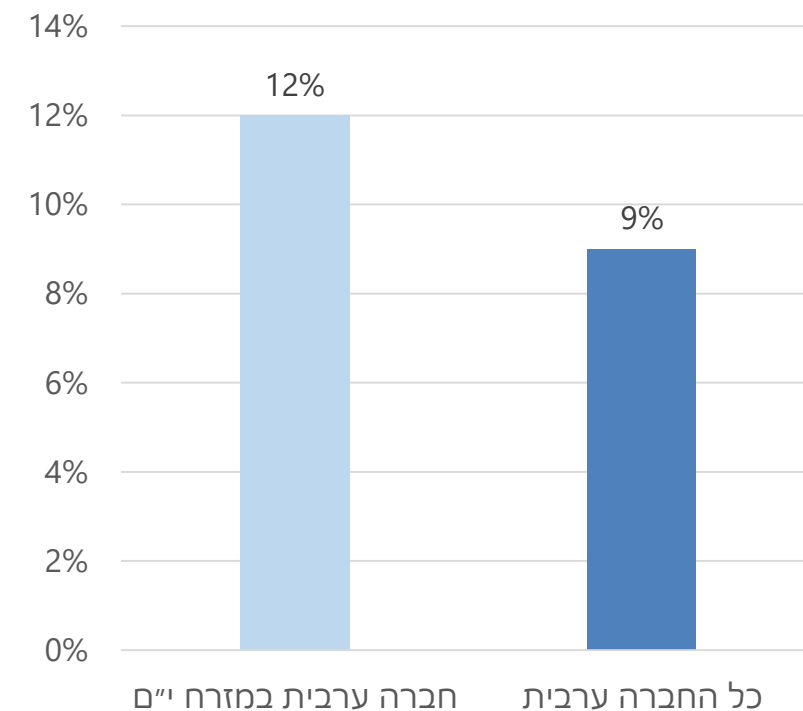
% התחסנות מתוך הפוטנציאל (גיל +16)

% מאומתים שהתאמתו רק עם הגעתם במצב קשה לבית החולים מתוך כל החולים קשה

% בדיקות חיוביות ממוצע

(-) - התאמתו במצב קשה

אתגרים בניהול המשבר בחברה הערבית

חתונות וטיסות לחו"ל

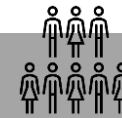
תשתית הסברתית לקויה

אי-אמון בממסד

מצב בריאותי ירוד

מבנה אוכלוסייה הטרוגני

נגישות מוגבלת למרכזים רפואיים

פעילות מוגבלת של גופי ביצוע (מד"א, פקע"ר)

הכרות מוגבלת של גופים ומשרדים ממשלתיים

רשויות מקומיות חלשות וחסרות ניסיון

היעדר ייצוג ערבי בכל הרמות

עיכוב וביטול ניידות בדיקות וחיסונים

ארגוני חברה אזרחית ומערך מתנדבים

היעדר מנגנון פיקוח ואכיפה עירוני

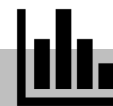
כלים להתמודדות עם המגפה

אכיפה

גופי הביצוע
(מד"א, פקע"ר, קופ"ח
ועוד)

תשתית נתונים
רחבה
(מרכז המידע והידע)

המטרייה של משרד
הבריאות

הסברה ברמה
הארצית

חקירות
(מפקדת אלון
והרשויות)

בדיקות
(קופ"ח, דרייב-אין,
פקע"ר)

חיסונים (קופ"ח
וניידות)

סיוע תקציבי עבור
אירועים מיוחדים

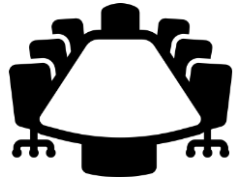

סיוע תקציבי
לרשויות

תובנות והמלצות אופרטיביות

שימור ותחזוקת גופי
הביצוע

תחזוקת ועדת
היגוי דסק ערבים

תשתית נתונים ומערכות
מידע

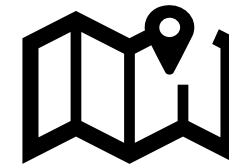
כתובת אחת לניהול האירוע

חיזוק האינטגרציה בין גופי
הביצוע

הרחבת הכלים והמשאבים

ניהול המשבר ברמה
האזורית

ייצוג הולם של החברה
הערבית

רתימת מובילי דעה

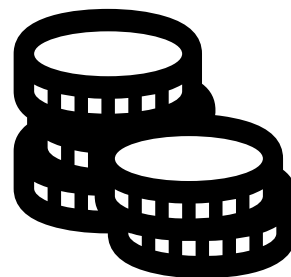
תובנות והמלצות בריאותיות

הקמת-חיזוק מנגנון
אכיפה עירוני

רשויות מקומיות

תוכנית חומש

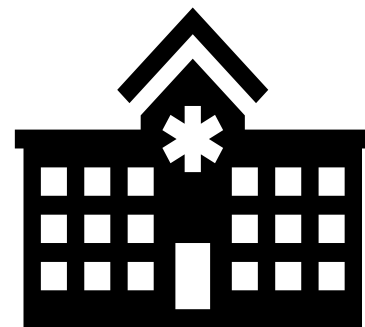
יצירת אמון

חינוך

פריסה והקמת
מרכזים רפואיים

בתי חולים
בפריפריה

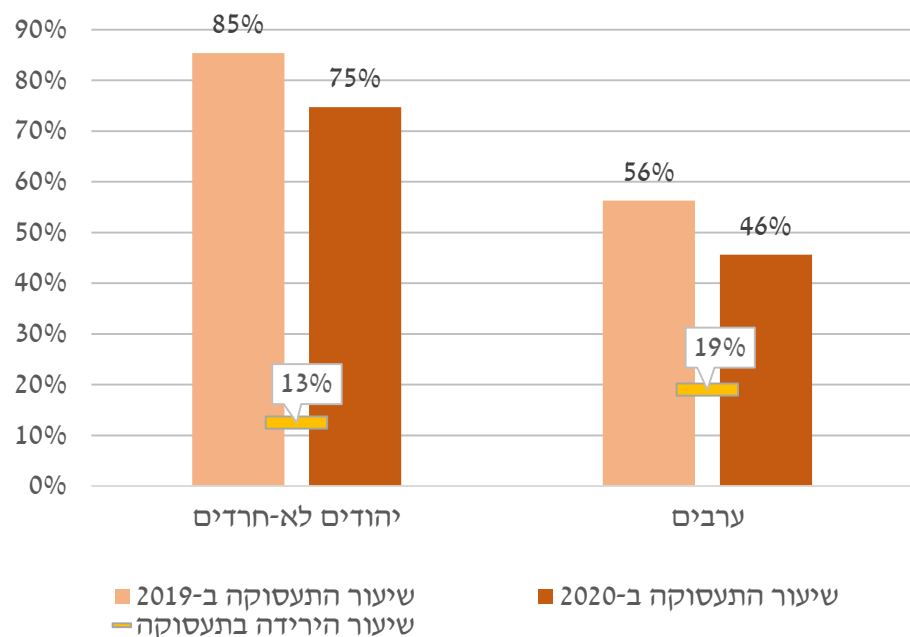
הסברה

נושאים נוספים במיקוד : האוכלוסייה הערבית נפגעה

במיוחד ממשבר הקורונה

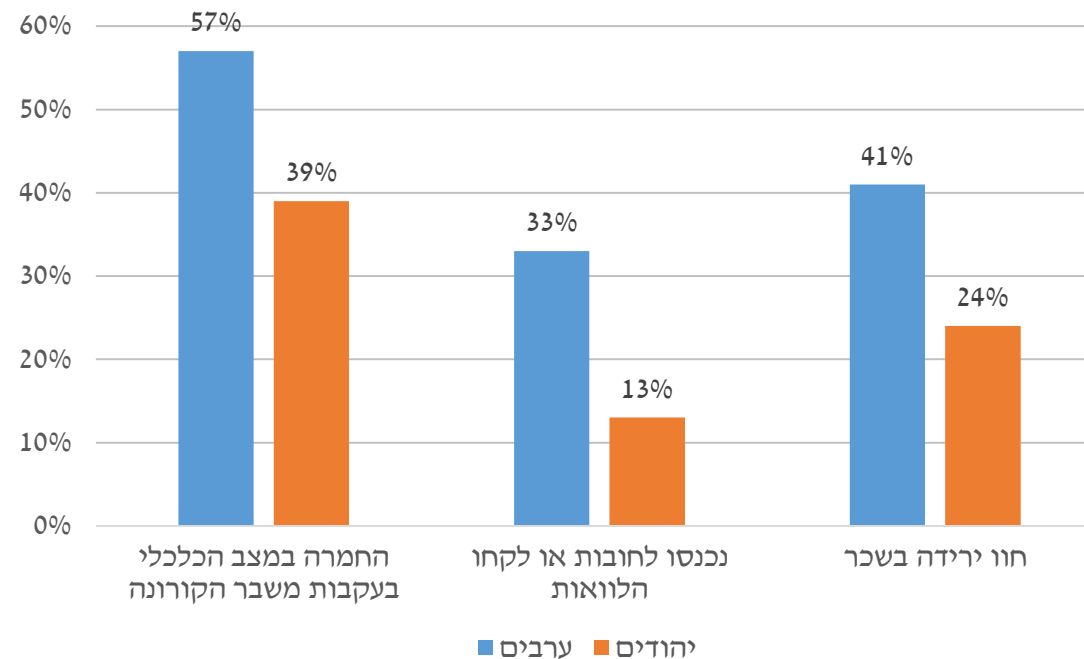
- האוכלוסייה הערבית מרוכזת במקצועות שהיכולת לבצע אותם מרחוק קטנה ובענפי כלכלה שסבלו משיעורי השבתה גבוהים. זאת בנוסף לתשתיות אינטרנט ירודות ביישובים הערביים. לכן נפגעה יותר במשבר מבחינה תעסוקתית.

שיעור התעסוקה ושיעור השינוי, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2019-2020

מקור: בנק ישראל, דין וחשבון 2020.

פגיעה במצב הכלכלי עקב המשבר

מקור: הלמ"ס, סקר החוסן האזרחי, נובמבר 2020; סקר של המכון הישראלי לדמוקרטיה, דצמבר 2020.

למידה מרחוק - פערים

- מחסור חמור באמצעי קצה ללמידה מרחוק : מחסור של 140,000 עד 150,000 מחשבים לתלמידים בחברה הערבית.
- פער במספר הבתים שיש בהם חיבור אינטרנט.
- בעיית תשתיות לאינטרנט מהיר במידה שמאפשרת למידה מרחוק : גם כאשר יש חיבור לאינטרנט, לעתים איכות החיבור רעועה ולא מספקת.
- מגבלה מבחינת מיומנויות של מורים, תלמידים והורים בהוראה דיגיטלית ושימוש בכלים דיגיטליים לצורך למידה מרחוק.
- פער בתכנים שמעמיד משרד החינוך לטובת תלמידים הערבים.
- "מחשב לכל ילד" : הערכות לא מדויקות לגבי חוסרים בחברה הערבית ; הקצאה שלא הולמת את החוסרים.
- מצב כללי ורמת תפקוד רעועים יחסית ברשויות המקומיות הערביות : מחסור תקציבי, מחסור בכוח אדם. אין מקורות תקציביים מעבר לתקציב הממשלתי לחינוך. זאת במקביל לעומס הנוסף שנוצר בתקופת הקורונה.

הרשויות המקומיות הערביות

- חולשתן של הרשויות המקומיות הערביות בלטה במהלך המשבר.
- המשבר הכלכלי העלה את במידה ניכרת את מספר המשפחות הנזקקות.
- תת תקינה במחלקות הרווחה, שנדרשו לעבוד במתכונת חירום.
- מענים ממשלתיים שאינם מותאמים או מפלים את רשויות הערביות, לדוגמא:
 - המענק המותנה (התלוי בשיעור גביית הארנונה)
 - תקציב לשיפוי הרשויות המקומיות בגין אובדן הכנסה מארנונה עסקית
 - היעדר תוכניות ותקציבים לפעולה בשעת חירום.

ממשבר להזדמנות

- צמצום פערים בין מערכת החינוך הערבי למערכת החינוך העברי, לא רק בהקשר של למידה מרחוק.
- שיפור תשתיות אינטרנט ביישובים הערביים.
- חיזוק ושיפור האוריינות הדיגיטלית של מורים, הורים ותלמידים בחברה הערבית.
- שינויים במסלולי תעסוקה (4.17, 4.18 ו-4.20) שיסייעו בקליטת עובדות ועובדים ערבים ובתוך כך להרחיב את היקפם באופן משמעותי.
- תחום ההכשרות המקצועיות בישראל נזנח במשך שנים, וגם בתקופת הקורונה לא נעשו ההתאמות הדרושות. ההכשרות המקצועיות יכולות לתת מענה לרבים שנפלטו משוק העבודה. יש לשלב מעסיקים בתוכן ההכשרות, בהכשרה המעשית כדי להגביר את התאמתן לשוק העבודה ולהגדיל את סיכויי הקליטה של המשתתפים. כמו כן, יש להגדיל את התמיכה הכספית (דמי קיום וסבסוד מלא של ההכשרות) למשתתפים שזקוקים לכך.
- הכוון תעסוקתי וחשיפה להשכלה גבוהה בשלבים מוקדמים (תיכון).
- חיזוק הרשויות המקומיות על ידי תיקון מנגנון המימון התואם (מאצ'ינג) בתחומי הרווחה והחינוך וכן על ידי הגדלת התקנים של עובדים סוציאליים.
- שיח ושיתוף נציגי האוכלוסייה הערבית בגיבוש מדיניות ממשלתית.

סיכום עיקרי תמונת המצב

- במשך המגפה, **התחלואה** בחברה הערבית **תאמה לשיעורה באוכלוסייה** (20%). לעומת זאת, התחלואה בחברה החרדית תפסה נפח גדול משיעורה באוכלוסייה (26%), והתחלואה בחברה הכללית תפסה נפח קטן משיעורה באוכלוסייה (54%).
- לצד זאת, החברה הערבית **תפסה נפח ניכר מכלל התחלואה הקשה**, בשיעור הגבוה מחלקה היחסי באוכלוסייה (30%).
- **התחלואה הקשה** בחברה הערבית הייתה **דומיננטית בגילים צעירים יותר** מיתר החברות **ועל כן לא היתרגמה לתמותה בשיעורים גבוהים** (22%).
- לאורך המגפה, החברה הערבית **פנתה לקבלת טיפול רפואי בשלב מאוחר יותר ובמצב חמור יותר** בהשוואה לכלל האוכלוסייה. 20% מכלל החולים קשה בחברה הערבית פנו לקבלת טיפול רפואי רק עם הגעתם למצב קשה, לעומת 13% בחברה הכללית.
- ככלל, לאורך המגפה, החברה הערבית **נבדקה בשיעורים נמוכים** (12%) בהשוואה ליתר החברות. כתוצאה מכך שיעור החיוביים הממוצע בחברה הערבית היה גבוה (9%) ביחס לחברה הכללית (4%).
- בנוסף, **מבצע החיסונים החל באיחור של כשבוע** בחברה הערבית, **ונמשך בקצב איטי יותר** מהחברה הכללית. היום אחוז המחוסנים מהפוטנציאל בחברה הערבית עומד על 72%, לעומת 89% בחברה הכללית.
- ברקע, חשוב לציין כי לאורך המגפה נראו **הבדלים משמעותיים באופן ההתנהגות וההתמודדות של קבוצות האוכלוסייה השונות** בחברה הערבית, ביניהן החברה הערבית בערים המעורבות, במזרח י"ם ובדרום.